

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
на дисертацію Сироти Вадима Сергійовича
на тему: «Функціональні та інституційні аспекти антикризового
менеджменту в банківських установах України»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Стабільний розвиток банківського сектору є необхідною передумовою економічного зростання та уникнення конфліктів у суспільстві. В умовах загострення кризових явищ в економіці, які призвели до зниження рівня ділової активності та падіння темпів зростання ВВП, банківський сектор України постав перед проблемою падіння довіри до банківських установ з боку вкладників і масового відтоку коштів з банківських рахунків, девальвації національної грошової одиниці, зростанні банківських ризиків, погіршенні якості активів, виникненні проблем з ліквідністю тощо. Крім того виникнення кризових ситуацій у фінансово-кредитній сфері спричинює неможливість задоволення потреби у кредитно-інвестиційних ресурсах суб'єктів господарювання та фактичну втрату ними коштів у збанкрутілих банках, паралізацію платіжної системи, загострення політичних протиріч. За цих обставин, дисертація Сироти Вадима Сергійовича, присвячена поглибленню теоретико-методичних засад та розробленню практичних рекомендацій щодо удосконалення антикризового менеджменту в банківських установах України, є актуальною та має важливе науково-теоретичне та практичне значення для вітчизняного банківського сектора в сучасних умовах.

Актуальність дисертаційної роботи підтверджується її зв'язком з тематикою науково-дослідних робіт Національного інституту стратегічних досліджень. Зокрема, до звіту за науково-дослідною роботою «Формування економічної політики України в умовах ризиків фінансово-економічної

кризи» (номер державної реєстрації 0112U000835) увійшли результати проведеного Сиротою В.С. дослідження причин та форм прояву банківської кризи в Україні у 2008–2009 роках, пропозиції щодо застосування антикризових заходів у банках України та посилення ролі держави у зазначених процесах.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечується глибоким знанням дисертантом досліджуваної проблематики, умінням працювати з науковою літературою, використанням на практиці сучасних прийомів та методів для упорядкування та продукування знань про об'єкт та предмет дослідження, обробки статистичних даних. Робота характеризується виваженістю та системністю наукових суджень, а також формулюванням ґрунтовних висновків, які повністю відображають основні положення проведеного дослідження, а також можливі напрями їхнього використання у процесі реалізації антикризового менеджменту в банківських установах України в сучасних умовах.

Дисертація побудована за цілісною схемою, окремі підрозділи логічно поєднані між собою, чим забезпечується комплексність та системність дисертаційного дослідження. Як свідчить структурна побудова та зміст роботи наукові положення, викладені в дисертації, у повній мірі досліджені на підставі узагальнення та систематизації робіт зарубіжних та вітчизняних вчених та фахівців з питань економічної теорії, банківської справи, банківського менеджменту, антикризового управління. Поряд із науковою літературою, автор опрацював спеціальні джерела інформації, такі як чинне законодавство та нормативно-правові акти, наукові публікації в періодичних та монографічних виданнях, типові методики, стандарти, статистичну інформацію.

Це у підсумку дозволяє констатувати достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, отриманих дисертантом за результатами дослідження.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій.

Науково-методичні положення, підходи, висновки і рекомендації викладені належним чином, ґрунтуються на працях зарубіжних і вітчизняних вчених, нормативно-правовій базі, що регламентує банківську діяльність, та практичному досвіді банківських установ. Як інформаційну базу дослідження було використано законодавчі та нормативно-правові акти, методичні та інструктивні матеріали, звітні та статистичні дані Національного банку України, Асоціації українських банків, звітно-аналітична інформація Світового банку, аналітичні огляди Міжнародного валютного фонду; публічна звітність банківських установ, а також періодичні друковані та електронні видання, матеріали конференцій, монографічні дослідження зарубіжних і вітчизняних вчених, ресурси мережі Інтернет.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертантом доведено експериментально та підтверджено їх застосуванням в практичній діяльності окремих установ і організацій. Основні положення, висновки та рекомендації отримані під час дослідження оприлюднені та схвалені на науково-практичних конференціях. Зокрема результати проведеного дослідження відображено у 14 наукових працях, серед яких: 8 наукових статей – у наукових фахових виданнях, 1 стаття – у зарубіжному виданні та 5 тез доповідей у збірниках матеріалів наукових конференцій. У роботах, опублікованих у співавторстві, здобувачем визначено результати власного дослідження.

Такий комплексний підхід дозволив всебічно розглянути питання, що стосуються досліджуваної теми та запропонувати науково обґрунтовані висновки та рекомендації, які можуть бути використані в подальших наукових розробках з цієї проблематики. Виходячи з цього, можна стверджувати про достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційній роботі сформульовано та обґрунтовано сукупність положень, які характеризуються суттєвою науковою новизною і свідчать про особистий внесок дисертанта в розвиток економічної науки, який полягає у вирішенні науково-прикладної задачі щодо розвитку методичного підґрунтя та практичних рекомендацій щодо антикризового менеджменту в банківських установах з урахуванням його функціональних та інституційних аспектів. Зокрема:

– у дисертаційному дослідженні удосконалено процедуру реалізації антикризових заходів, яка комплексно інтегрує у собі низку функціональних та інституційних аспектів антикризового менеджменту, зокрема поєднує операційні заходи з підтримки ліквідності, покращення якості активів та докапіталізації (ядро процедури) з аналітичними інструментами (стрес-тестування, оцінка ефективності застосування процедури, SWOT-аналіз) (стор. 136–143);

– поглиблено категоріальну базу наукових досліджень в межах обраної автором проблематики шляхом узагальнення існуючих підходів до трактування сутності понять «банківська криза» та «антикризовий менеджмент в банківських установах». Це дало змогу автору врахувати функціональні (неефективна система ризик-менеджменту, незважена кредитна політика та розбалансований механізм управління активами та пасивами банку тощо) та інституційні (неефективність банківського регулювання та нагляду, системи страхування депозитів; погіршення умов макроекономічного середовища функціонування банку тощо) причини виникнення банківської кризи (стор. 32–33), та визначити сутність антикризового менеджменту в банківських установах як комбінацію форм інституційного впливу та заходів організаційного і фінансово-економічного характеру у банківській діяльності, що спрямована на раннє виявлення, попередження та подолання кризових явищ із мінімальними затратами (стор. 25–30);

– удосконалено теоретико-методичні засади антикризової комунікаційної політики банку за рахунок виокремлення каналів комунікації, цільових аудиторій; особливостей застосування інструментів «комунікації з інвесторами» та «комунікації з державними структурами», використання репутаційного рейтингу банку, орієнтованого на експертне середовище (стор. 159–176);

– на підставі виокремлення таких основних характеристик як купівля санаційною установою проблемної заборгованості з дисконтом (його розмір коригується), обов'язковість зворотного викупу активів банками, формування ресурсної бази санаційної установи шляхом залучення коштів інвесторів на відкритому ринку набув подальшого розвитку науково-методичний підхід до управління проблемними активами банку, що базується на активному використанні для роботи з проблемними кредитами санаційної установи (стор. 150–159);

– суттєво відрізняється від існуючих запропонованих в роботі порядок застосування механізмів антикризового управління у банківських установах у частині визначення етапів та реалізації антикризових заходів (превентивний, виникнення кризового стану, активної протидії поширенню кризи) залежно від основних форм кризового стану та відповідного набору інструментів антикризового менеджменту, що застосовуються для подолання кризи (стор. 131–133);

– розвинуто теоретичні положення щодо застосування антикризових інструментів залежно від бізнес-моделей банківських установ, особливостей їх корпоративного управління. Запропоноване дисертантом групування банків (банки з національним капіталом, які з мінімальними втратами подолали кризові явища (група А), банки з національним капіталом, які самостійно не впоралися з кризою (група Б), банки з іноземним капіталом (Група В)) дало змогу детально дослідити причини виникнення, форми прояву та наслідки кризових явищ у банківських установах, що сприяло обґрунтуванню напрямів підвищення ефективності інструментів

антикризового менеджменту (стор. 84–112).

Практична значимість роботи полягає в тому, що основні наукові положення, висновки та рекомендації доведені дисертантом до рівня методичних розробок, використаних в практичній діяльності фінансових установ та організацій. Практичне впровадження дисертації підтверджено відповідними довідками, а саме:

- результати аналітичного оцінювання дієвості механізмів функціонування спеціалізованих установ по роботі з проблемними активами та практичних аспектів реалізації антикризової комунікаційної політики банку використано Центром наукових досліджень Національного банку України під час розроблення Стратегії розвитку банківської системи України до 2020 року (довідка № 53-017/30477 від 16.06.2014);

- процедуру визначення вартості кредитів корпоративним клієнтам та фізичним особам апробовано в практичній діяльності ПУАТ «ФІДОБАНК» (довідка № 6-1-1/12 від 02.11.2013);

- теоретико-методологічні положення дисертації застосовано у навчальному процесі Національного університету «Києво-Могилянська академія» при викладанні навчальної дисципліни «Управління фінансовою санацією підприємства» для студентів магістерської програми «Фінанси і кредит» (довідка № 12/791 від 06.06.2014).

У своєму сукупному вигляді результати дисертації спрямовані на вирішення важливої науково-практичної задачі, що виявляється у поглибленні теоретико-методичних засад та розробленні практичних рекомендацій щодо удосконалення антикризового менеджменту в банківських установах України з урахуванням інституційного та функціональних аспектів. Розроблені дисертантом теоретичні положення, науково-методичні підходи та практичні рекомендації, можуть бути використані як керівництвом для стабілізації роботи банку в умовах кризи, так і Національним банком України для забезпечення ефективного функціонування та розвитку банківського сектора загалом.

Дискусійні положення та недоліки дисертації. Разом з тим, аналізуючи зміст дисертації, варто звернути увагу на дискусійний характер окремих положень, зокрема:

1. Не зовсім коректним, на нашу думку, є використання автором як синонімів таких понять як «антикризовий менеджмент у банківських установах», «антикризовий менеджмент банку», «антикризове управління банками»; «чинники виникнення кризових явищ» та «причини виникнення кризових явищ». Враховуючи правові норми, закріплені у Законі України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23 лютого 2012 року № 4452-VI, є не доцільним використання автором у роботі поняття «система страхування вкладів» по відношенню до вітчизняної практики захисту законних прав та інтересів вкладників.

2. Дискусійним є перелік базових принципів антикризового менеджменту, запропонований автором на стор. 27, рис. 1.5.

3. Дисертант як один з елементів макросередовища, що впливає на ефективність стратегії управління системною банківською кризою, виокремлює кадровий потенціал банківського сектора України (стор. 20, рис. 1.2), проте у роботі не приділено достатньої уваги аналізу стану кадрового потенціалу банківського сектора. Робота значно б виграла у науковому та практичному аспектах, якби було надано пропозиції щодо оптимізації його складу і структури, що є особливо актуальним в умовах. Також автору доцільно було б показати організаційну та інформаційну взаємодію структурних підрозділів в процесі розробки та реалізації антикризового менеджменту в банківських установах.

4. У підрозділі 2.1 (стор. 61– 83) доцільно було б більше уваги зосередити саме на оцінюванні інституційних аспектів антикризового управління банківськими установами (зокрема, антикризових заходів Національного банку України щодо забезпечення фінансової стійкості банківського сектора), а не на дослідженні особливостей розвитку банківського сектора в умовах кризи.

5. Дисертант цілком вдало здійснює групування банків для більш

глибокого відображення функціональних аспектів антикризового менеджменту (банки з національним капіталом, які з мінімальними втратами подолали кризові явища (група А), банки з національним капіталом, які самостійно не впоралися з кризою (група Б), банки з іноземним капіталом (Група В)) (стор. 84–111), проте при розробці напрямів удосконалення функціональних та інституційних аспектів антикризового менеджменту в банківських установах України не враховано виокремлені функціональні аспекти антикризового менеджменту зазначених груп банків.

б. Як один з етапів процедури управління «поганими» активами банківської установи у кризовому стані дисертант виокремлює «діагностику і ранню ідентифікацію проблем з обслуговуванням кредиту», для здійснення якої пропонує використовувати математичну модель, побудовану на основі внесення прогнозів базових загальноекономічних параметрів (стор. 145–146). Проте у роботі не проводиться практична апробація запропонованої моделі, що не дозволяє оцінити її наукову та практичну цінність.

Проте вищенаведені зауваження та недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дисертаційного дослідження та не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Дисертація Сироти Вадима Сергійовича на тему «Функціональні та інституційні аспекти антикризового менеджменту в банківських установах України» є самостійною та завершеною науковою працею, в якій на основі проведених досліджень автором отримано нові науково обґрунтовані результати щодо вирішення важливої й актуальної науково-прикладної задачі, що виявляється у розвитку нових та удосконаленні існуючих підходів до теоретичних та практичних основ антикризового менеджменту в банківських установах України з урахуванням його функціональних та інституційних аспектів. Детальне ознайомлення із дисертаційною роботою, авторефератом, науковими працями здобувача дає підставу констатувати, що поставлені у процесі дослідження завдання в цілому успішно вирішені.

Зміст дисертації викладено в логічній послідовності, що забезпечило вирішення поставлених завдань відповідно до визначеної мети. Висновки й пропозиції, сформульовані у дисертації, впливають із її змісту. Основні положення роботи, які виносяться на захист, мають елементи наукової новизни. Наукові положення, що виносяться на захист, відображені у публікаціях дисертанта і відповідають вимогам МОН України. Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджуються результатами спостережень. Автореферат є автентичним за змістом і відображає основні положення дисертації. Напрямок дисертаційного дослідження відповідає профілю спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси та кредит.

За фаховим спрямуванням, науковим і практичним значенням, а також за змістом й оформленням дисертація Сироти В.С. на тему: «Функціональні та інституційні аспекти антикризового менеджменту в банківських установах України» відповідає вимогам п. п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор – Сирота Вадим Сергійович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

**Офіційний опонент,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки та фінансів
Харківського національного університету
внутрішніх справ**

В.Я. Вовк

**Підпис д.е.н., проф. В.Я. Вовк засвідчую
в.о. проректора**

О.М. Головка